

PRVI KONGRES HRVATSKIH ARHITEKATA O GRADNJI NA OBALI

Prvi kongres hrvatskih arhitekata održan je u Zadru od 14. do 16. listopada 2004. u organizaciji Udruženja hrvatskih arhitekata (UHA) i Razreda arhitekata Hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu. Kongres je bio pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Stjepana Mesića (koji ga je i otvorio) te Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka, Zadarske županije i grada Zadra. Tema kongresa bila je *Gradnja na obali*, što i nije bilo neočekivano jer se ta tema u posljednje vrijeme našla u središtu zanimanja najšire javnosti.

Skup je pobudio iznimno veliko zanimanje. U Zadru se okupilo više od 500 hrvatskih arhitekata. Glavna su predavanja i diskusije održani u kongresnoj dvorani hotela *Borik*, a zbog velikog interesa događanja su se mogla pratiti i preko videoekrana.

Organizacijski odbor sačinjavali su: Vinko Penezić, Zlatko Hanžek, Saša Randić, Helena Paver Njirić, Goran Rako, Igor Pedišić i Damir Rako, a kongres je po danima bio tematski različito strukturiran pa se govorilo o stanju, identitetu, metodama.

Osim hrvatskih u radu kongresa sudjelovali su inozemni predavači koji pripadaju vrhu europske arhitektonske i umjetničke misli, a čije je polje djelovanja izravno vezano s temom kongresa. Od domaćih bili su to: Jerko Rošin, Ivica Trumbić, Vladimir Petrović, Nives Kozulić, Nikola Bašić, Miljenko Domijan, Miće Gamulin, Vedran Mimica, Boris Ljubičić, Ante Kuzmanić, Leo Modrčin, Branimir Medić i Pero Puljiz. Od stranaca bili su ti Kees Christiaansen (profesor na ETH u Zürichu), Reinier De Graaf (direktor OMA-AMO iz

Roterdama), Adriaan Geuze (*landscape* arhitekt i direktor Biennala Rotterdam 2005.) te Luis Falcon (direktor istraživanja IAAC – Instituta za razvoj arhitekture Katalonije iz Barcelone). Bio je nazočan i Edi Rama, konceptualni umjetnik i gradonačelnik Tirane koji je nominiran za titulu Svjetskog gradonačelnika 2004.

Komentar o temi najvećeg skupa hrvatskih arhitekata u novijoj povijesti dao je i autor vizualnog identiteta dizajner Boris Ljubičić, nazvavši kongres u svojoj omiljenoj igri slovima – *KRAH*.

podarenju prostorom. Za razliku od drugih europskih sredina, hrvatska se promišljanja posljednjih godina nisu bavila definiranjem koncepta prostornog uređenja, iako je postojala razvijena tradicija takvih stajališta u ne tako davnoj prošlosti. Ona su se isključivo usredotočila na pitanje organizacije sustava i na potragu za idealnim propisom koji bi sam po sebi uredio prostorni razvoj. U takvom traženju, ili bolje rečeno lutanju, izgubila se i predodžba o akterima koji neposredno oblikuju prostor. Kongres je donio i posebne zaključke

Sudionici I. kongresa hrvatskih arhitekata o gradnji na obali

Sudeći prema zanimanju i stručne i šire javnosti, čini se da su svi odjednom postali svjesni ograničenja i vrijednosti našega obalnog prostora i načina na koji se taj prostor trošio. Inače gradnja na obali nije sama po sebi različita od gradnje u bilo kojoj drugoj hrvatskoj sredini, ali se na tom prostoru pod izrazitim pritiskom izgradnje najjasnije manifestiraju svi problemi koji se uočavaju u gos-

- 1) Obala i otoci su naša najveća vrijednost. Ovaj općeprihvaćeni zaključak podrazumijeva i poseban status i brigu. Deklarativno ponavljanje bez ozbiljnih ulaganja i konkretnog sudjelovanja države ne može donijeti rezultate.
- 2) Sustav planiranja i upravljanja obalnim razvojem mora biti logičan i operativan, što pretpostavlja promjenu zakonskog okvi-

- ra. Evidentna je potreba za uredom za Jadran koji bi koordinirao ove aktivnosti i podizanja razine nosioca planiranja sa sadašnje razine općina.
- 3) Izgradnja na obali mora biti rezultat promišljenog multidisciplinarnog postupka kao slijed prostorne politike države i nacionalne politike arhitekture. Davno usvojena načela integralnog upravljanja obalom i održivog razvoja, navedena u zakonskim preambulama, moraju biti primijenjena i u praksi.
 - 4) Obala je prostor u kojem se živi, a posljedično tome i gradi. Svaki pokušaj zaustavljanja procesa i zamrzavanja zatečenog stanja osuđen je na neuspjeh. Svaka strategija upravljanja mora o tome voditi računa, u protivnom je već u startu neuspjela.
 - 5) Održiv razvoj bez stanovništva nije održiv razvoj. Sačuvati izgled obale koja bi potpuno promijenila svoje stanovnike ne može biti interes Hrvatske. Država mora pronaći mjere kojima olakšava ostanak lokalnom stanovništvu u ovom prostoru.
 - 6) Obala je značajni dio hrvatskog identiteta odakle potječu počeci graditeljskog naslijeđa. Nova izgradnja treba biti izraz suvremenog hrvatskog društva, koja vodi računa o svim slojevima povijesnih vrijednosti. Nipošto se ne smije dopustiti uvoz recikliranih projekata romantičnih turističkih resorta koji su već upropastili ostale obalne prostore Mediterana.
 - 7) Privatizacija i ograđivanje obale je apsolutno neprihvatljiv model, stran hrvatskoj tradiciji odnosa prema prostoru. Koncept zatvorenih resorta ili pak prodaje uvala ili cijelih otoka nipošto ne pripada obalnom prostoru. Hrvatski su arhitekti uputili Saboru, Vladi, lokalnoj upravi i javnosti deset prijedloga za nacionalnu politiku arhitekture u obalnom prostoru.
 - 1) **Javnost**
Kvaliteta izgrađenog okoliša je pravo i obveza svakog pojedinca. Državna i lokalna uprava dužne su osigurati provedbu tih prava i obveza. Obrazovni sustav mora jačati društvenu svijest o kvaliteti i značenje izgrađenog okoliša.
 - 2) **Značenje arhitekture**
Arhitektura je područje od nacionalnog interesa, dio prepoznatljivosti i kulture naroda. Potrebno je arhitekturu, urbanizam i krajobraznu arhitekturu prepoznati kao odlučujući element u oblikovanju zdravog i očuvanog okoliša.
 - 3) **Naslijeđe**
Zaštita, briga i unapređenje arhitektonskog naslijeđa, stoljećima stvaranih kulturnih krajobrazza, trebaju poticati svijest javnosti i vlasti o regionalnom i lokalnom identitetu, kao i kvaliteti izgrađenog i prirodnog okoliša. Nužan je kvalitetan i ravnopravan dodir povijesnog i suvremenog arhitektonskog izraza.
 - 4) **Održiva gradnja**
Strategija uređenja prostora treba uvažavati načela očuvanja okoliša i prostornih potencijala za buduće generacije. U kontekstu održivog razvoja održiva gradnja mora osigurati trajnost, kvalitetu oblikovanja i konstrukcija uz financijsku, ekonomsku i ekološku prihvatljivost.
 - 5) **Javne investicije, javna nabava**
Sustav javne nabave i javni investitori moraju prilikom dodjele poslova projektiranja osigurati odabir po kriterijima kvalitete, u oblikovnom, tehničkom i ekonomskom smislu. Javne građevine moraju biti primjeri kvalitetne arhitekture.
 - 6) **Arhitektonski natječaji**
Poticanjem arhitektonskih natječaja kao demokratskog i transparentnog sredstva, postiže se raznolikost ideja, kreativnost i inovacija. Stoljetna tradicija natječaja u hrvatskoj arhitekturi, kao i drugdje u Europi, dokazuje optimalan način odabira koji rezultira kvalitetom.
 - 7) **Zakonodavni okvir**
Zakonodavni okvir koji regulira građenje mora biti jednostavan i efikasan te treba omogućiti sudjelovanje javnosti pri donošenju odluka koje utječu na kvalitetu arhitekture i izgrađenog okoliša. Arhitekti traže sustavnu reformu cjelovitog zakonodavstva koje regulira prostor i okoliš.
 - 8) **Edukacija arhitekata**
Edukacija i stalno usavršavanje arhitekata moraju biti multidisciplinarni i usmjereni prema kompetentnom preuzimanju profesionalne odgovornosti. Pet godina sveučilišne naobrazbe i dvije godine praktičnog rada su minimalni uvjeti za stjecanje ovlaštenja za rad arhitekata.
 - 9) **Odgovornost i status arhitekata**
Arhitekti snose odgovornost prema društvu i okolišu. Kako bi u potpunosti mogli preuzeti odgovornost, organiziranje u samostalnoj Komori arhitekata, kao u drugim europskim zemljama, jest nužnost.
 - 10) **Kultura građenja**
Kultura građenja jest trajni proces javnog dijaloga o stvaranju izgrađenog okoliša, odnosi se na sve izgrađeno, a ne samo na arhitekturu. Potrebno je pokretati procese na svim razinama društva, kako bi se unapređivala kvaliteta izgrađenog okoliša koji treba postići uravnotežen odnos javnog i privatnog. Osnivanje Instituta za arhitekturu važan je element kulture građenja.

Tanja Vrančić